

INTERPELLATION TILL STATSRAÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2026-04-16
Besvaras senast
2026-04-30

Till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:435 Mordet på den svenske diplomaten och FN-medlaren Folke Bernadotte

Mordet på den svenske diplomaten och FN-medlaren Folke Bernadotte den 17 september 1948 utgör ett av de mest uppmärksammade politiska attentaten i modern svensk historia. Som representant för Förenta nationerna verkade Bernadotte för en fredlig lösning i Palestina, där han föreslog en tvåstatslösning och betonade rätten för palestinska flyktingar att återvända. Hans uppdrag var internationellt, men hans gärning var också djupt förankrad i svenska humanitära traditioner, inte minst genom hans arbete med Röda korset och de så kallade vita bussarna under andra världskriget.

Attentatet utfördes av terroristorganisationen Lehi, även känd som Sternligan (Israels frihetskämpar), som låg bakom attentatet. Ingen dömdes någonsin för mordet utan det betraktades som ett hjältedåd i Israel. Attentatsmännen dekorerades med en särskild tapperhetsmedalj, som skapades för dem som ”bidragit till staten Israels grundande”. De fyra mördarna identifierades och tre av dem erkände under årens lopp dåden i flera intervjuer i svenska medier. Den huvudansvarige utnämndes till chef för den förste israeliske primärministerns David Ben-Gurions livvakt. Den som var operativt ansvarig för attentatet, Yitzhak Shamir, blev själv senare Israels premiärminister för högerpartiet Likud.

Detta faktum väcker grundläggande frågor om ansvar, rättvisa och historisk upprättelse.

Mot denna bakgrund framstår kravet på en officiell ursäkt från staten Israel som rimligt. Mordet var inte enbart en attack mot en enskild svensk medborgare, utan mot en FN-representant och därmed mot det internationella samfundet. Att någon formell ursäkt eller kompensation ännu inte har framförts till Bernadottes familj eller till Sverige kan tolkas som en kvarstående brist i det historiska ansvarsutkrävandet.

Denna historiska händelse får ytterligare aktualitet när den sätts i relation till samtida politiska beslut i Israel. Den nyligen antagna lagstiftningen om utvidgade möjligheter till dödsstraff har väckt omfattande kritik, inte minst från människorättsorganisationer och europeiska regeringar. Kritiken handlar om bristande rättssäkerhet, ojämlig tillämpning och risken för att lagen i praktiken främst riktas mot palestinier.

När en stat inför eller utvidgar dödsstraff, särskilt i ett sammanhang där rättssystemets oberoende ifrågasätts, uppstår farhågor om hur makten kan användas mot politiska motståndare. I detta perspektiv kan mordet på Bernadotte ses som en historisk parallell: en situation där en aktör som uppfattades stå i vägen för politiska mål undanröjdes, utan efterföljande rättsligt ansvar. Även om omständigheterna skiljer sig åt, aktualiserar båda fallen frågan om statens förhållande till våld, ansvar och rättsstatens principer.

Särskilt oroande är rapporter om att det israeliska rättssystemet i praktiken behandlar olika grupper olika. Palestinier omfattas ofta av militärdomstolar med begränsade rättssäkerhetsgarantier, medan israeliska medborgare prövas i civila domstolar. I en sådan kontext riskerar dödsstraffslagstiftning att förstärka redan existerande ojämlikheter inför lagen.

Sverige har länge profilerat sig som en stark motståndare till dödsstraff och som en försvarare av folkrätten. Utrikesminister Maria Malmer Stenergard har uttryckt kritik mot lagstiftningen, men frågan kvarstår om denna kritik är tillräcklig i ljuset av både historiska och samtida omständigheter. Om Sverige samtidigt kräver upprättelse för mordet på Bernadotte, stärks också trovärdigheten i att konsekvent försvara mänskliga rättigheter i nutid.

Mordet på Folke Bernadotte var varken det första eller det sista. Det var en del av ett mönster. Under årtionden har Israel riktat sig mot människor som motsatt sig ambitionen att kontrollera hela Palestina – inte bara soldater, utan också journalister, författare, poeter, läkare, politiker och människorättsaktivister. Det rör sig om människor som aldrig burit vapen, men som använt ordet som sitt främsta verktyg.

Här i Sverige har kritiker av Israels ockupation av Palestina och folkmordet i Gaza alltför ofta mötts av anklagelser om antisemitism, förintelseförnekelse eller terrorromantik. Sådana etiketter används återkommande som verktyg för att tysta, avfärda och misstänkliggöra kritik, i stället för att bemöta den i sak.

Samtidigt har många valt att applådera detta – ibland av okunskap, ibland av bekvämlighet och ibland därför att det sammanfaller med deras egna politiska intressen. Tystnaden och acceptansen blir därmed inte passiv, utan en aktiv del av samma problem.

Sammantaget visar mordet på Folke Bernadotte, den nya

dödsstraffslagstiftningen och behandlingen av Israels ockupations motståndare på en djupare problematik som rör ansvar, rättvisa och statens maktutövning. I grunden handlar det om hur historiska handlingar hanteras och vilka principer som tillåts styra dagens politiska beslut.

Frågan är därför inte bara historisk, utan djupt samtida: Ska ansvar utkrävas, eller ska tystnad och selektiv rättvisa fortsätta att prägla det internationella agerandet? Det är ett vägval som inte bara formar bilden av det förflutna, utan också avgör trovärdigheten i dagens och morgondagens politik.

Med anledning av detta vill jag fråga utrikesminister Maria Malmer Stenergard:

1. Avser ministern och regeringen att kräva att staten Israel tar ansvar för mordet på Folke Bernadotte?
2. Avser ministern och regeringen att kräva att Israel framför en offentlig ursäkt till familjen Bernadotte och till Sverige för mordet på Folke Bernadotte?
3. Avser ministern och regeringen att kräva att Israel utger ekonomisk kompensation till Bernadottes familj med anledning av mordet på Folke Bernadotte?

.....

Jamal El-Haj (-)

Överlämnas enligt uppdrag

Linda Utterberg